

Т. С. Тютюма

аспірантка кафедри української мови
Київського університету імені Бориса Грінченка

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ НАРАТИВІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ СИНТАКСИСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена використанню цифрових наративів під час підготовки майбутніх учителів-філологів. Метою дослідження є висвітлення й обґрунтування дидактичних можливостей цифрового наративу для формування синтаксичної компетентності майбутніх учителів української мови та літератури. Під цифровим наративом, використовуваним під час викладання, маємо на увазі навчальні цифрові історії, що інформують або наставляють (за класифікацією Б. Робіна), відображаючи навчальний матеріал.

У розвідці акцентовано на основних перевагах впровадження цифрового наративу під час навчання. Запропоновано два підходи до його використання залежно від форм навчання: дистанційної, змішаної, який часом супроводжується застосуванням різних методів. Описано специфіку використання цифрового наративу під час різних видів навчальних занять: лекцій, семінарських, практичних, індивідуальних. Звернено увагу, що найчастіше створені студентами цифрові наративи мають квазіпедагогічний характер. Подано інформацію щодо можливих технічних типових помилок під час створення наративу. Визначено, що застосування цифрових наративів під час навчання реалізує засади цифрової гуманістичної педагогіки. Впровадження їх у підготовку майбутніх учителів-філологів створює додаткові можливості в осмисленні навчального матеріалу, забезпеченні можливостей пошуково-дослідницької діяльності, створенні проблемних ситуацій, індивідуалізації процесу навчання, виробленні вміння аналізувати синтаксичний матеріал та подавати його з урахуванням можливих запитань, дотриманні тайм-менеджменту, який є важливим під час проведення уроків, опануванні різноманітних програмних забезпечень для їх створення.

Перспектива дослідження проблеми може бути пов'язана з описом методики застосування цифрового наративу для розвитку фахових компетентностей майбутніх учителів-словесників, зокрема й синтаксичної компетентності.

Ключові слова: електронна лінгводидактика, цифровий наратив, майбутні вчителі-філологи, синтаксис української мови.

Постановка проблеми. Нині дедалі більше науковців шукають педагогічні, лінгводидактичні методи, прийоми та засоби удосконалення навчального процесу, що пов'язано безпосередньо з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, зміною парадигми навчання (здобувач освіти – суб'єкт) та покоління (від «міленіалів» (Y) до «міленіалів на стероїдах» (Z)).

Сучасні суб'єкти пізнавальної діяльності гаджетизовані повністю: смартфони, планшети, смарт-годинники – усе це є більшою частиною їхнього життя. Саме тому важливим під час підготовки майбутніх учителів української мови та літератури є формування професійної, в розрізі нашого дослідження синтаксичної, а разом із нею інформаційно-цифрової компетентностей. Така синергія може реалізовуватися завдяки використанню ІКТ під час навчання синтаксису української мови. Водночас це забезпечуватиме вироблення методичних навичок застосування різних засобів наочності в майбутній професійній діяльності.

Вивчаючи особливості електронної дидактики, ми поділяємо думки науковців щодо розгляду ефективності процесів викладання та навчання,

що залежить від розробки навчальної програми, педагогічного проектування, якості впровадження (реалізації), результативної оцінки та ресурсного забезпечення [4], від самоефективності ІКТ, самоефективності у використанні ІКТ, сприйняття викладачами колегіальної співпраці, пов'язаної з самоефективністю ІКТ із навчальною метою [6].

Аналіз останніх джерел і публікацій. Цифровий наратив є об'єктом постійного вивчення як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Зарубіжний досвід представлений вагомими дослідженнями Д. Аусбела, Дж. Брауна, Л. Бурмака, Дж. Ламберта, Р. Ленема, Дж. Ормода, Б. Робіна та ін. Використання його у вітчизняній освітній галузі описано в працях В. Бикова, М. Лещенко, Л. Тимчук (теоретико-методологічні засади проектування цифрових наративів); О. Семенов (можливості використання та розроблення цифрового наративу під час методичної підготовки майбутніх учителів-словесників), Н. Павленко (формування естетичних цінностей цифровими наративами), Г. Ковальчук та Ю. Баніта (технологія моделювання цифрових навчально-професійних історій в коміксах) тощо. Слід зауважити, що більшість наукових розвідок присвя-

чено питанню цифрового біографічного нарративу (Ю. Міхерева, О. Семенов, Л. Тимчук), який впроваджують під час навчання лінгвоперсоналогії, методики викладання української мови у вищій школі, історії української літератури тощо.

Водночас здійснені дослідження не висчерпують усіх аспектів педагогічного використання цифрових нарративів, зокрема й у підготовці майбутніх учителів-словесників.

Метою статті є висвітлення й обґрунтування дидактичних можливостей цифрового нарративу для формування синтаксичної компетентності майбутніх учителів української мови та літератури. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких основних завдань: окреслити поняття «цифровий нарратив»; висвітлити основні переваги його застосування під час навчання; описати дидактичні можливості цифрового нарративу залежно від форм навчання та видів навчальних занять.

Виклад основного матеріалу. Студіювання праць педагогів свідчить про одновекторність потрактування поняття «цифровий нарратив». Його витлумачують як «авторську оповідь, що поєднує цифрові зображення, текст (словесний, відео, музичний) й створює найбільш сприятливі умови для передачі повної інформації з досліджуваної теми та засвоєння її шляхом розширення каналів сприймання» [1, с. 95]. Разом із тим трапляються його синонімічні варіанти «цифрові історії», «цифрові розповіді», «сторітелінг». Порівнюючи цифровий та друкований текст, Р. Ленем зауважує, що перший відрізняється від другого, «усталеного й авторитарного, інтерактивністю, динамічністю й здатністю поєднувати слово з образом і звуком» [1, с. 95]. На думку Л. Руле, «цифрові нарративи черпають свою потужність із майстерного переплетення образів, музики, розповіді й живого голосу, надаючи глибший вимір, живі кольори та барви ситуаціям, досвіду та інтуїції» (цит. за Л. Тимчук) [3, с. 41].

Науковці (Л. Бурмак, Дж. Ормод, Д. Аусбел та ін.) визначають час застосування цифрових нарративів: на початку – задля мотивації, залучення здобувачів до навчального процесу, усередині – задля встановлення зв'язку між відомим та вивченням нової теми, наприкінці – задля рефлексії (рефлексивні вправи).

Із-поміж переваг цифрового нарративу дослідники виокремлюють:

- залучення всіх каналів сприйняття, що полегшує засвоєння матеріалу й орієнтоване на кожного суб'єкта навчання: візуала, аудіала та кінестетика;
- чіткість, лаконічність викладу інформації – розкриття основних аргументів, тез, концепцій за малий проміжок часу, уміння працювати з інформацією, вибираючи головне;
- відсутність бар'єрів для створення;
- розміщення будь-де тощо.

Б. Робін розрізняє три основні групи розповіді: *особисті*, які є одним із найпопулярніших жанрів; *цифрові історії*, що окреслюють історичні події; *історії, що інформують або наставляють*. До останніх дослідник зараховує історії, які відображають навчальний матеріал у таких змістовних галузях, як математика, наука, навчальна технологія тощо [5]. Саме нарративами третьої групи ми послуговуємося під час навчання майбутніх учителів-словесників.

Важливим для нашого дослідження є підхід Дж. Брауна, згідно з яким застосування цифрового нарративу розглядається як шлях розвитку когнітивних здібностей, збагачення освітнім досвідом суб'єктів навчального процесу.

На нашу думку, робота з цифровими нарративами залежить від форм навчання: дистанційної, змішаної, під час яких часом застосовуються неоднакові методи навчання. Саме тому ми пропонуємо два підходи до його використання:

- дистанційна форма проведення лекцій передбачає самостійне опрацювання цифрового нарративу, яке супроводжуватиметься самонавчанням – уточнення окремих складників теми в надійних джерелах (підручниках, посібниках, статтях тощо);

- змішана форма – ознайомлення здобувачів із цифровим нарративом заздалегідь, а під час аудиторних занять вирішуються незрозумілі, дискусійні, складні моменти. Останній реалізує принцип «перевернутого навчання» (див. рис. 1).

Отже, робота з цифровими нарративами вибудовує індивідуальну траєкторію навчання, адже обсяг та час роботи з ними залежать від попередніх знань, умінь суб'єктів пізнавальної діяльності.

На практичному занятті робота з ним відрізняється, адже в цифровому нарративі наведено рекомендації щодо виконання вправ. Зокрема, він має інструкцію: формулювання завдання – поставлення його на паузу – виконання вправи, а потім увімкнення та перевірка. Така форма роботи під час дистанційного навчання зорієнтована не на оцінювання, а на перевірку студента самого себе, натомість під час аудиторного навчання може бути оцінена, оскільки контрольована викладачем.

Теми для створення цифрових нарративів запропоновано студентам і у межах індивідуального завдання. Звернено увагу, що під час його підготовки слід опрацювати теоретичний матеріал, виділити головне, порівняти його з тим, що передбачено програмою для 8-9 класів. Окрім цього, здобувачам пропонується зважати на рекомендації процесу створення цифрових нарративів, розроблені С. Толісано [7]: написання, дизайн, презентація, інтерв'ювання, розв'язання проблем, оцінювання. Найчастіше створені цифрові нарративи мають квазіпедагогічний характер, адже здобувачі вибирають героями цифрових нарративів учнів та вчителя, що відтворює процес навчання конкретної теми (див. рис. 2).

Рис. 1. Модель використання цифрового нарративу під час лекцій дистанційної та змішаної форми

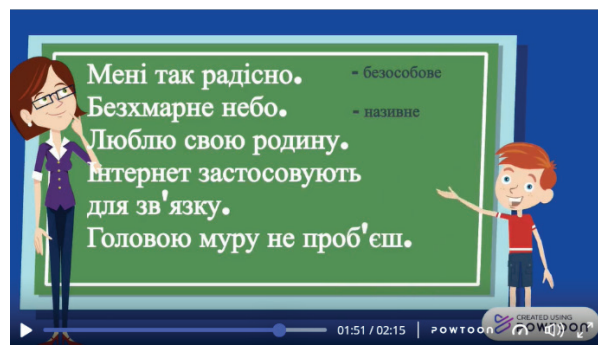

Рис. 2. Приклад цифрового нарративу «Види односкладних речень». Розробка І. Кулькової, керівник Т.С. Тютюма, 2021

Під час перегляду в Інтернеті пропонованих цифрових нарративів та їх створення здобувачами нами було звернено увагу на можливі технічні типові помилки: необмежені анімації (анімації рухаються навіть тоді, коли це не доцільно), візуалізація великого тексту (використовується великий за обсягом текст, а разом із цим маленький, нечитабельний текст); тривалість (не має перевищувати 2-10 хвилин).

За результатами створення цифрового нарративу студентами можемо дійти таких висновків:

1) розроблення цифрових нарративів супроводжується пошуково-дослідницькою діяльністю;

2) створюючи сюжет, здобувачі виробляють уміння аналізувати синтаксичний матеріал та подавати його з урахуванням можливих запитань (незрозумілих, проблемних моментів), тайм-менеджменту, який є важливим під час проведення уроків, опановують різноманітні програмні забезпечення для їх створення;

3) забезпечена змога відтворити фрагмент навчальної діяльності;

4) підвищується педагогічна майстерність майбутніх учителів-словесників.

Висновки і пропозиції. Використання цифрових нарративів під час навчання реалізує засади цифрової гуманістичної педагогіки. Їх ефективність залежить від продуманої роботи педагогів на різних формах навчання та у видах навчальних занять. Упровадження їх у підготовку майбутніх учителів-філологів створює додаткові можливості для осмислення навчального матеріалу (розширюючи канали сприйняття), забезпечення можливостей пошуково-дослідницької діяльності, створення проблемних ситуацій, індивідуалізації процесу навчання.

Перспективою подальших досліджень вважаємо опис методики застосування цифрового нарративу для розвитку фахових компетентностей майбутніх учителів-словесників, зокрема синтаксичної компетентності.

Список використаної літератури:

1. Биков В., Лещенко М., Тимчук Л. Цифрова гуманістична педагогіка : посібник. НАПН України, Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. Полтава : Астроя, 2017. 180 с.
2. Семенов О. Цифрові наративи в методичній підготовці майбутніх учителів української мови і літератури. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2017. Вип. 5. Ч. 2. С. 207–220.
3. Тимчук Л.І. Теоретико-методологічні засади проектування цифрових наративів у навчанні майбутніх магістрів освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.10. Київ. 2017. 468 с.
4. Boitshwarelo B. Exploring blended learning for science teacher professional development in an African context. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*. 2009, 10(4). p. 1–19.
5. Robin, B.R. 2006 The Educational Uses of Digital Storytelling. URL: <https://digitalstorytelling.coe.uh.edu/articles/Educ-Uses-DS.pdf> (дата звернення 02.05.21)
6. Ida K.R. Hatlevi, Ove E. Hatlevik Examining the Relationship Between Teachers' ICT Self-Efficacy for Educational Purposes, Collegial Collaboration, Lack of Facilitation and the Use of ICT in Teaching Practice, *Front Psychol*. 2018, 9: 935. Published online 2018 Jun 13 (дата звернення 29.04.21).
7. Tolisano S. How-To-Guide Digital Storytelling Tools for Educators. Langvitches : [blog]. 2009. 108 p. URL: <https://cutt.ly/Tnm7Tcc> (дата звернення 20.04.21)

Tiutiuma T. Use of digital narratives while teaching the syntax of the Ukrainian language

The article is devoted to the use of digital narratives while teaching the future teachers of philology. The purpose of the research is to highlight and substantiate the didactic possibilities of digital narrative for the formation of syntactic competence of future teachers of Ukrainian language and literature. By digital narrative, used in the process of teaching, we mean educational digital stories that inform or instruct (according to the classification of B. Robin), reflecting the educational material.

The research focuses on the main advantages of implementing digital narrative in the training process. Two approaches to its use depending on forms of training are offered: distant and mixed which is sometimes followed by application of various methods. The specifics of using digital narrative during different types of educational classes are described: lectures, seminars, practical training lessons, individual lessons. Attention is drawn to the fact that digital narratives most often created by students are quasi-pedagogical in nature. The information on possible technical common errors during its creation is provided. It is determined that the use of digital narratives while learning fulfills the principles of digital humanistic pedagogy. Their implementation into the training of future teachers of philology creates additional opportunities in understanding the educational materials, providing opportunities for research activities, creating problem situations; individualization of the learning process; developing the ability to analyze syntactic material and present it taking into account possible questions; adherence to time management, which is important during lessons; mastering various software for their creation.

The perspective of researching the problem may be related to the description of the method of applying the digital narrative for the development of professional competencies of future teachers-linguists, in particular the syntactic competence.

Key words: *electronic linguodidactics, digital narrative, future teachers of philology, syntax of the Ukrainian language.*